

وقتی چین و ایران به هم رسیدند

به قلم مایکل سینگ (fa/experts/maykl-syng-0/)

۲۱ ژوئیه ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/when-china-met-iran

العربية (/policy-analysis/ndma-altqt-alsyn-bayran/)

درباره نویسنده



مایکل سینگ (fa/experts/maykl-syng-0/)

مایکل سینگ هموند پژوهشی ارشد لین-سویگ (Lane-Swig) و مدیرعامل انستیتو واشنگتن است



مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

همکاری روزافزون بین دشمن خاورمیانه‌ای آمریکا و ابرقدرت در حال ظهور آسیا نیازمند دیدبانی دقیق واشنگتن است

در این ماه درز خبرهایی مبنی بر این‌که چین و ایران در آستانه امضای یک موافقت‌نامه همکاری تجاری و نظامی ۲۵ ساله هستند طوفانی ژئوپولیتیک در واشنگتن به پا کرد. یک رقیب در حال ظهور آمریکا و یک دشمن دیرینه در حال تشریک مساعی برای تهدید موقعیت برتر ایالات متحده در خاورمیانه هستند. این موافقت‌نامه بلندپروازانه حضور پر طول و تفصیل چین در توسعه اقتصادی ایران را در ازای دریافت مستمر نفت ایران با تخفیف فراوان تضمین می‌کند.

با این حال در خود ایران و چین واکنش‌ها چندان گرم نبوده است. منتقدان رئیس‌جمهور روحانی که از هر سو مورد انتقاد است این معامله را یک عهدنامه جدید ترکمنچای خوانده‌اند. اشاره‌ای به توافق بدنام سال ۱۸۲۸ که به موجب آن ایران ضعیف آن دوران بخش اعظم جنوب قفقاز را به امپراطوری روسیه واگذار کرد. در پکن هنگامی که از سخنگوی دولت چین درباره این معامله سوال شد به انتقاد از واشنگتن پرداخت و از پاسخ طفره رفت و با بیانی خنثی تاکید کرد که ایران صرفاً یکی از کشورهای متعددی است که چین «در حال توسعه روابط دوستانه عادی» با آن‌هاست و مدعی شد که اطلاعات بیشتری درباره معامله گزارش شده ندارد.

ناهمسویی‌های تهران و پکن را به دشواری می‌توان به اشتیاقی دوستانه بین این دو دشمن آمریکا تعبیر کرد. برعکس این دوگانگی معمولی را که هرکدام در جست‌وجوی پیوندهای نزدیکتر با آن مواجه هستند آشکار می‌کند و این چیزی است که آمریکا می‌تواند از آن به سود ما بهره ببرد. در سال‌های اخیر که آمریکا در مناقشات بی‌ثمر خاورمیانه گرفتار شده چین به آرامی در حال گسترش فعالیت‌های اقتصادی دیپلماتیک و حتی نظامی خود در منطقه بوده است. انگیزه‌های پکن روشن ولی متنوع است: پکن دنبال پیشبرد منافع خود از جمله تامین نیاز جدی به واردات انرژی است و در کنار آن برای سرمایه و نیروی کار مازاد خود به دنبال محل استقرار می‌گردد. در عمل چین سعی می‌کند طرح راه ابریشم جدید را پیش ببرد که ابتکار اصلی شی جین‌پینگ رئیس‌جمهور چین به شمار می‌رود و هدف آن تغییر موقعیت اقتصادی منطقه به نفع چین است و در کنار آن مقابله با آنچه تلاش آمریکا برای مهار چین می‌بیند. به طور خلاصه چین دنبال این است که موقعیت خود را در چشم جهانیان و مردم خود به عنوان قدرتی بزرگ تثبیت کند که قادر به رویارویی با آمریکا است. ولی رهبران چین آگاه‌اند که شمار اندکی از قدرتهای بزرگ بوده‌اند که از ماجراجویی در خاورمیانه بدون ضربه خوردن بیرون آمده باشند. به علاوه آن‌ها با مجموعه‌ای از موانع خاص و کمرشکن مواجه هستند. شکاف‌های سیاسی عمیق منطقه این امر را برای خارجی‌ها ناممکن می‌کند که از طرف‌گیری در برخی از مناقشات منطقه خودداری کنند. این امر برای چین مخاطراتی به همراه دارد زیرا

مدعی دوستی برابر با همگان است از ایران و اسرائیل تا کشورهای عرب تا منافع مشارکت منطقه‌ای خود را به حداکثر برساند و در عین حال تعهداتش را در حداقل نگه دارد. در راستای حفظ این تعادل درز خبر موافقت‌نامه چین-ایران تقریباً مصادف شد با نشست دوسالانه مجمع همکاری‌های چین و کشورهای عربی در اوایل ماه جولای که در پی آن بیانیه‌های متعددی درباره دوستی چین با رقبای عرب ایران منتشر شد.

موضوع نگران‌کننده‌تر نقش بیش‌ازحد بزرگ آمریکا در منطقه است که از قضا به پکن سود می‌رساند چون پکن بدون آن‌که قادر باشد امنیت کافی برای سرمایه و شهروندان خود در منطقه فراهم کند سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی خود را در آن گسترش می‌دهد. چین علی‌رغم ژست پرهیاهوی «گرگ مبارز» کماکان از رویارویی بر سر مسائل غیرضروری با واشنگتن طفره می‌رود. تا کنون چین عمدتاً سعی کرده در خاورمیانه از این رویارویی خودداری کند مثلاً برای محافظت از ایران در برابر تحریم‌های ثانوی صرفاً به هشدارهای دیپلماتیک اکتفا کرده است. بنابراین گرچه چین منافع استراتژیک خود را در خاورمیانه دنبال می‌کند آن را بی‌سروصدا انجام می‌دهد بدون هیاهو نقش خودش را تقویت می‌کند و نقش واشنگتن را به چالش می‌کشد.

ایران مهم‌ترین شریک منطقه‌ای چین معضلات خودش را دارد. تهران که شدیداً تحت «فشار حداکثری» آمریکا است نیازمند آن است که هرچه می‌تواند برای خود دوست پیدا کند و چین جفتی ایده‌آل به نظر می‌رسد زیرا در کنار برخورداری از ثروت و قدرت مثل ایران از دیدگاهی تجدیدنظرطلبانه برخوردار است و می‌کوشد نقش آمریکا را در نظم بین‌المللی به چالش بکشد.

با این حال تاریخ ایران این کشور را نسبت به قدرت‌های خارجی بدگمان کرده است و «کمک» چین در سال‌های اخیر یعنی خرید نفت ایران در مقادیر اندک با تخفیف فاحش و از دور خارج کردن تولیدکنندگان داخلی از طریق واردات ارزان ظاهراً نتوانسته محبوبیتی برای چین در میان توده مردم ایران دست‌وپا کند. به نظر می‌رسد ایرانی‌ها نمی‌خواهند نقش شریک کوچک را برای کسی بازی کنند بلکه می‌خواهند خودکفا باشند و از جایگاهی برابر با کشورهای چین و روسیه و چین برخوردار شوند.

آنچه گسترش پیوندهای چین و ایران را با چالش مواجه می‌کند برای آمریکا که نگران همکاری آن‌هاست فرصت‌هایی ایجاد می‌کند. هدف آمریکا در هر گام باید این باشد که معضلات پیش روی این دو را تشدید کند. مثلاً باید تأکید کند که وابستگی ایران به چین صرف‌نظر از پرهزینه‌بودنش یک گزینه سیاست‌گذاری است و اگر تهران مایل به سازش بر سر بلندپروازی‌های هسته‌ای و سیاست‌های منطقه‌ای خود باشد درها به سوی بقیه جامعه بین‌المللی کماکان باز است. به علاوه واشنگتن باید از شرکای منطقه‌ای خود کمک بگیرد. شرکایی که به‌هرحال شاید ترجیح دهند از منافع روابط خوب با پکن بهره ببرند ولی رویارویی با چین را وقتی با فروش تسلیحات یا سرمایه‌گذاری ایران را توانمند می‌کند به عهده آمریکا بگذارند.

اشتباه نکنید: روابط چین-ایران از مدت‌ها قبل برای هر دو کشور مهم بوده و به عنوان نمونه به پیشرفت‌های هسته‌ای و موشکی ایران کمک کرده است و این روابط خواه در قالب توافق‌نامه‌های رسمی برای شراکت یا همکاری صرفاً موردی به احتمال بسیار زیاد در سال‌های پیش رو حتی نزدیکتر هم خواهد شد چرا که چین سعی دارد قدرت خود را به سمت غرب گسترش دهد و ایران به دنبال ایمن کردن خود از آثار فرساینده قدرت آمریکا و همزمان افزایش نفوذ منطقه‌ای خود است. با این‌همه هرچند تعمیق روابط ایران-چین شاید اجتناب‌ناپذیر باشد آمریکا نباید اجازه دهد که این امر چه برای تهران چه برای پکن آسان باشد.

*مایکل سینگ هموند پژوهشی ارشد لین-سویگ و مدیر عامل انستیتو واشنگتن است. این مقاله اولین بار در وبسایت نیویورک‌تایمز منتشر شده است. ❖

RECOMMENDED



BRIEF ANALYSIS

[Iran Takes Next Steps on Rocket Technology](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)



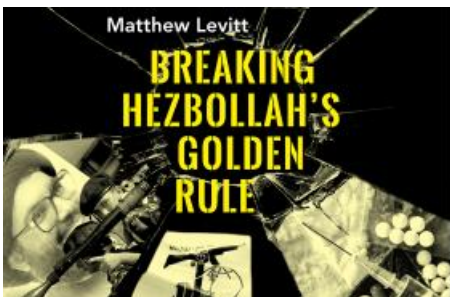
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)



ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(/fa/policy-analysis/rqabt-qdrthay-bzrg/\)](#) رقابت قدرتهای بزرگ

[\(/fa/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/\)](#) انرژی و اقتصاد

[\(/fa/policy-analysis/syast-amryka/\)](#) سیاست آمریکا

[\(/fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

[\(/fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران